

Barakken in Zuid

Eric Bor

Bouwen in Bussum-Zuid was tot 1926 vrijwel niet mogelijk, omdat er maar liefst drie forten lagen (Werk II nabij de Zandzee, Werk III bij de watertoren en Werk IV nabij de Voormeulenweg) die elk hun Verboden Kring hadden, waarbinnen niet gebouwd mocht worden. Alleen houten gebouwen waren toegestaan, omdat die snel (door brand of anderszins) verwijderd konden worden.

Barakken voor besmettelijke zieken

Bussum had al in 1887 een ziekenbarak waarin mensen die aan een besmettelijke ziekte leden werden opgenomen. Het is niet helemaal duidelijk waar die barak lag, maar mogelijk was dat aan de Plaggenweg, de zuidelijkste locatie van het Spiegel, die begrensd werd door de Zandzee – destijds nog een hoge zandheuvel. Vast staat dat in 1908 een nieuwe ziekenbarak aan het

patiënten met ziekten die op verschillende manieren besmettelijk waren binnen die ene ziekenbarak niet altijd voldoende van elkaar geïsoleerd konden worden. Besloten werd daarom de patiënten met verschillende ziekten zoveel mogelijk in aparte barakken onder te brengen. In 1919 liet de gemeente er daarom drie barakken bijplaatsen, waarin de patiënten in twee- of driepersoonskamers konden worden verpleegd.

Barak aan de Plaggenweg met patiëntjes ervoor, 1925

eind van de Heideleen aan de overkant van de Plaggenweg gebouwd is, en in 1915 een tweede, waarna de oude ging dienen als woning voor de verpleegsters. Jaarlijks werden er minstens dertig besmettelijke ziektes verpleegd. De meest voorkomende ziektes waren difterie en roodvonk. Ook waren er jaarlijks enige patiënten met tyfus. In sommige jaren waren er bovendien patiënten met tuberculose. In 1918 kwam in de gemeenteraad naar voren dat de

Alleen voor Bussumers

In het Naardense Zwartewegkwartier, de drie straten die ten noorden van het Spiegel op de Zwarteweg uitkomen en die geen directe verbinding met Naarden hadden, kaarte een vader van vier besmettelijk zieke kinderen bij het Naardense gemeentebestuur een probleem aan dat in veel gemeenten speelde. Zijn kinderen konden niet naar de Bussumse ziekenbarak, omdat de prijs daarvan voor zieken die niet uit de gemeente kwamen voor hem veel te hoog was. Zijn kinderen moesten naar de verderaf gelegen ziekenbarak van Naarden op de Schapenmeent, het huidige tuindorp Keverdijk. Daar kon je vanaf de Zwarteweg niet gemakkelijk komen.

Intergemeentelijk paviljoen

In 1928 werd landelijk de Wet BIOZ (Wet Bestrijding Infectieziekten en Opsporing Ziekteoorzaken) ingevoerd, die de gemeenten verplichtte gezamenlijk goede voorzieningen te treffen. Nu deze kogel door de kerk was, legde het Bussumse gemeentebestuur op instigatie van de geneeskundige

dienst in de persoon van dr. F.W. Buma aan de omringende gemeenten het plan voor, een grotere inrichting op te zetten waarin de inwoners van al die gemeenten welkom waren. Alleen Hilversum en Laren gaven aan een eigen inrichting te willen gebruiken. Die inrichting hoefde niet langer een houten gebouw te zijn, doordat de Verboden Kringen in 1926 waren opgeheven. De gemeentearchitect ir. J. Gerber ontwierp in 1932 een paviljoen aan de Plaggenweg, dat op 18 augustus 1934 werd opgeleverd, met het adres Heidelaan 50.

Dit paviljoen heeft tot en met 1971 dienst gedaan. Daarna werd het door veranderde opvattingen over het bestrijden van besmettelijke ziekten gesloten. Enkele jaren later verrees er bejaardencentrum De Zandzee.

Houten noodwoningen

Tijdens de Bussumse raadsvergadering van 1 februari 1917 werd een verzoek van de SDAP behandeld om het college van B&W te machtigen tot het doen plaatsen van houten noodwoningen in de gemeente, om voorlopig in de woningnood te voorzien. In december 1917 stemde de raad in met het bouwen van een barak met zes woningen aan de Veldweg.

De Kaap

In 1919 maakte de rijksoverheid het veel aantrekkelijker noodwoningen te bouwen,

omdat de gemeenten 90% van de daarvoor gemaakte kosten terugkregen. Van deze regeling maakt Bussum in 1921 gebruik door het plaatsen van dertien dubbele en drie enkele houten, zwart geteerde noodwoningen in de nieuwe buurtschap De Kaap.

Daarin was plaats voor negenentwintig families. Volgens de beschrijving in het plan dat de gemeenteraad in december 1920 goedkeurde, kwamen de noodwoningen aan de Laarderweg. In de praktijk kwamen ze een eind van de Laarderweg af te liggen. Bij de Hamerstraat hield de bestrating van de Laarderweg op en ging de weg verder als een zandpad, dat al spoedig de benaming 'het zwarte paadje' kreeg. De Kaap begon zo'n 500 meter naar het zuidwesten, ter hoogte van de Akkerlaan. De huizen stonden ten westen van de voormalige houten varkensmesterij die de slager en investeerder Jan Griffioen in 1913 op de plek van het huidige Margrietplantsoen had laten bouwen en die als schuur verhuurd werd.

De woonomstandigheden in de Kaap waren niet ideaal. Al na enkele jaren werden de bewoners van de houten noodwoningen

De woningen aan de Veldweg, 1935

Links: de noodwoningen aan de Kaap en rechts de brand in 1932

Werkkamp „Gooiland“ Bussum

Kampoverzicht

Boven: het Werkverschaffingskamp Gooiland

Onder: de conversatie-zaal

getergd door wandluizen en vlooien. De gemeente bracht de bewoners dan ook zo snel mogelijk onder in nieuwgebouwde huurwoningen in het Eendrachtspark, dat van 1924 tot 1929 werd gebouwd en in de Spijkerstraat, die van 1930 tot 1931 tot stand kwam. De noodwoningen, waarvan de gemeente aanvankelijk verwachtte dat ze vijftieng jaar zouden meegaan, werden al na elf jaar, toen alle bewoners verdwenen waren, in brand gestoken.

Nadat de resten waren verwijderd, werd het terrein bestraat en geschikt gemaakt voor woonwagens. Deze hebben er gestaan tot ze in 1951 voor de zuidelijke uitbreiding van Bussum moesten wijken.

Barakken als onderkomen voor werklozen

De Centrale voor Werklozenzorg bracht in de jaren dertig tal van werklozenprojecten tot stand. Werklozen werden bij tal van publieke werken ingezet. Met het Goois Natuurreservaat kwam de Centrale in 1935

overeen, dat (christelijke) jongens van 17 tot 25 jaar werkzaamheden zouden verrichten, zoals het effenen van wandelpaden en het aanleggen van parkeerplaatsen. Nabij de Amersfoortsestraatweg zouden op de Bussumer Eng langs de grens van het militaire terrein (waar nu de Anne Franklaan ligt) als onderkomen van de jongens barakken worden geplaatst.

Bouw

De firma Zuidam en Sterk uit Hurwenen bij Zaltbommel kreeg de opdracht vijf barakken van het werkverschaffingsproject te Leeuwen bij Druten op te halen en op de aangegeven locatie te plaatsen. Twee grote barakken zouden als onderkomen dienen voor in totaal 96 jongens. In de derde barak kwamen de eetzaal en het kantoor van de kampeider en de vierde kreeg een leeszaal met stichtelijke lectuur en het onderkomen van twee vrouwen die het huishouden zouden bestieren. De vijfde barak omvatte de keuken, een magazijn, de woning van de kok en de woning van de commandant.

Veel belangstelling

Het kamp Gooiland werd op 21 september 1935 officieel geopend. Om de acht weken arriveerde een nieuwe groep werkloze jongens die zich vanuit heel Nederland voor dit kamp hadden aangemeld om tezamen met leeftijdgenoten werkervaring op te doen in de Gooise natuur. De jongens ontvingen voor het werk wekelijks twee gulden zakgeld. De belangstelling was desondanks zo groot dat het project tot eind 1939, toen de meesten van hen als dienstplichtigen werden opgeroepen, heeft geduurd.

Gedurende de oorlog gebruikte de bezetter deze barakken en werd de hele Bussumer Eng *Sperrgebiet*. Na de oorlog werden in de barakken Bussumse NSB'ers en collaborateurs geïnterneerd. Voor dat doel hebben ze tot in 1951 dienstgedaan.

Bronnen

De *Bussumsche Courant* van verscheidene data
N. Eskens-Scheer, 'De Kaap van Bussum', in: *Contactblad Historische Kring Bussum*, jrg. 18, nr. 3 (2002), blz. 32-33